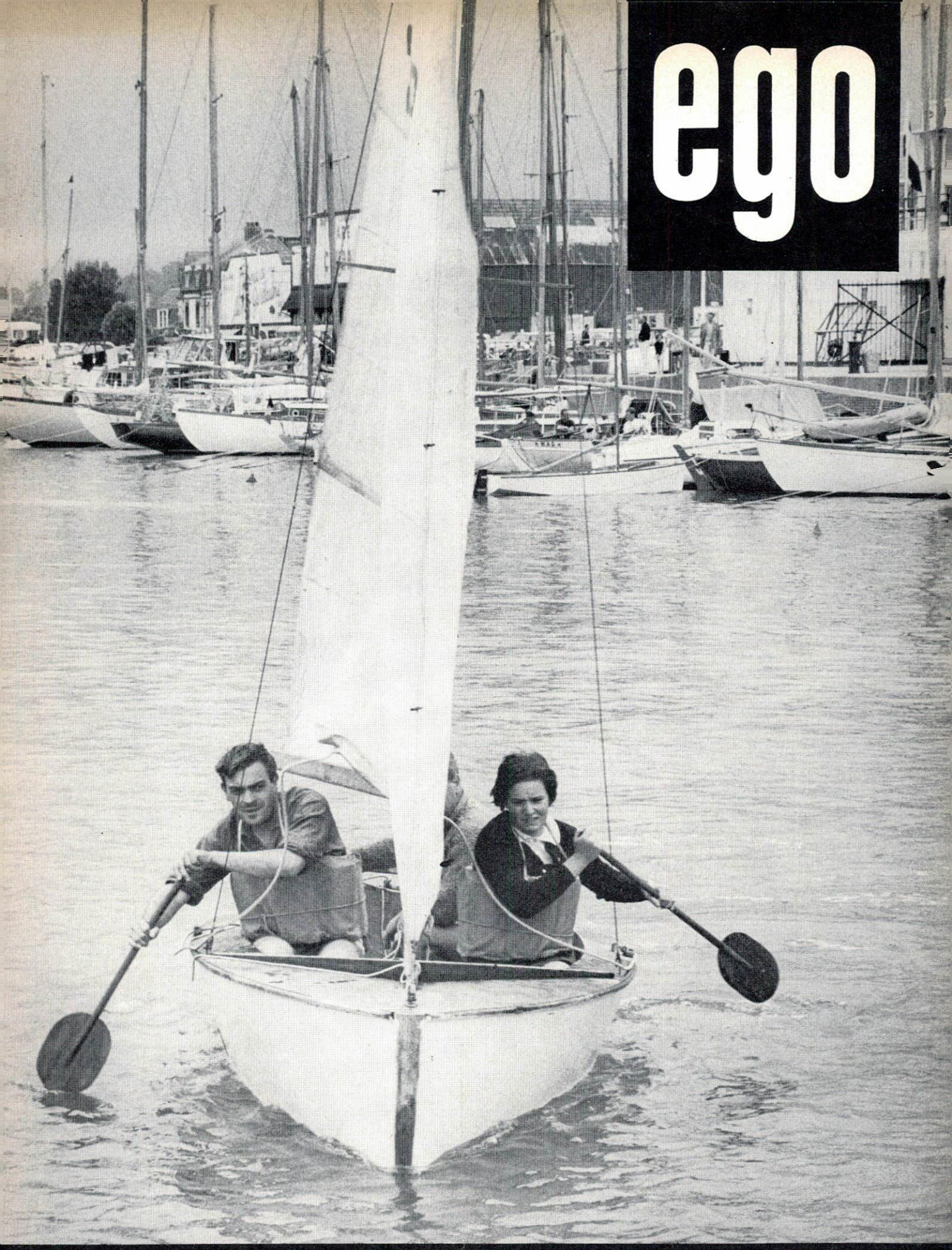

ego

DEZE MAAND

Bert Vuijsje: **De boptenoristen. Pagina 3**
Wim Jesse: **Supersnelle Paul Lodewijkx. Pagina 8 en 9**
Jan Haasbroek: **Student Power. Pagina 10 en 11**

Andrej Sacharow

Op het ogenblik dat deze regels worden geschreven zijn de presidia van de communistische partijen van Rusland en Tsjechoslowakije bijeen om de recente ontwikkelingen in dit laatste land en de toekomst van het communisme in de wereld met elkaar te bespreken. Men zou kunnen zeggen dat de gehele wereld met ingehouden adem toekijkt. Zal Rusland de Tsjechen dwingen om een einde te maken aan het liberaliseringsproces dat zich daar na 1 januari heeft ontwikkeld of zal het humaniseringsproces, want dat is het in werkelijkheid, in de communistische wereld blijven voortgaan? We kunnen niet in de toekomst kijken en zijn dus gedwongen, willen we enigszins op de hoogte blijven, van allerlei symptomen met graagte kennis te nemen.

Het is daarom dat we de nadrukkelijke aandacht van onze lezers willen vestigen op een in Rusland circulerende brief van de beroemde fysicus Andrej Sacharow, die lid is van de Academie van Wetenschappen der U.S.S.R. en die wel 'de vader van de Russische waterstofbom' wordt genoemd. Sacharow is voor deze brief op het matje geroepen bij het Centraal Comité van de communistische partij maar er zijn, voor zo ver bekend, geen maatregelen tegen hem genomen en de brief is zelfs in het buitenland terecht gekomen, hij is in Het Parool gepubliceerd in de edities van 6 juli en 13 juli 1968. De brief zelf is van juni 1968, dus zeer recent en actueel.

Natuurlijk bekleedt Sacharow geen politieke functie in Rusland, maar met andere gegevens die ons ten dienste staan, kunnen we uit deze brief gewaar worden hoe tenminste een belangrijk deel van de intelligentsia in Rusland over de zaken denkt en het lijkt me onmogelijk dat dat de Sowjet-politiek geheel onberoerd zal laten.

Het is niet mogelijk de uitgebreide brief in dit korte stuk tot zijn recht te laten komen, in het kort komt het er op neer dat Sacharow meent dat kapitalisme en socialisme beide hun economische houdbaarheid hebben bewezen en dat het er nu voor beide systemen om gaat hun morele houdbaarheid met werkelijke daden te staven. Hij levert daarbij ongenadige kritiek zowel op moreel onhoudbare toestanden in de Verenigde Staten als in Sowjet-Rusland en China. Hij pleit voor vrijheid van meningsuiting, bestrijding van de armoede en ontwapening, kortom van humanisering van binnenlandse en buitenlandse politiek zowel in Amerika als in Rusland. Hij meent o.a. dat in de welvarende landen in de loop van vijftien jaar een belasting van 20 pct. op het nationale inkomen zal moeten worden geheven voor de uitvoering van wereldomvattende plannen ter bestrijding van de armoede en industriële vervuiling van de wereld. In de uitvoering van deze plannen zullen de communistische en kapitalistische landen moeten samenwerken en zal ieder moeten bewijzen wat hij moreel waard is.

Wat zijn eigen land betreft meent Sacharow dat de déstalinisatie met kracht zal moeten worden voortgezet, dat er een herziening van de schrijversprocessen zal moeten komen, dat zijn land Tsjechoslowakije in zijn liberalisering met economische maatregelen zal moeten steunen en dat er in het algemeen naar een politiek van co-existentie zal moeten worden gestreefd.

Voor wie het artikel van Sacharow zelf wil lezen verwijzen we graag naar de artikelen in Parool.

Nu het er op dit ogenblik op lijkt dat Rusland als de grote conservatieve beer optreedt tegen Tsjechoslowakije, en wie weet wat er allemaal is gebeurd als de lezers dit onder ogen krijgen, leek het ons goed er op te wijzen dat er ook in Rusland zelf wel een en ander aan de hand is.

RED.

ego

Maandblad van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen

No. 4 — augustus 1968
7de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:
Leni Kortland
Nico Haasbroek
Wim Jesse
Bob van Opzeeland
Peter J. Morée
Bert Vuijsje
Tom Weerheijm
Dick Zaal

Abonnementsprijs: *f* 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling

Bij de voorplaat:
Als het tij tegenzit, moet je peddelen. Een zomers plaatje uit de Franse badplaats Deauville, geschoten door Leonard Freed. (Zie ook achterpagina.)

De boptenoristen en hun dominerende vaders

Toen tegen het eind van de Tweede Wereldoorlog dank zij het werk van een handjevol pioniers (Parker, Gillespie, Kenny Clarke e. a.) een nieuwe jazzvorm, de bebop, gestalte had gekregen, duurde het niet lang voor er hele scholen ontstonden van musici die - zonder dat ze aan de eigenlijke ontwikkeling van de bop hadden meegewerkt - toch enthousiast en bekwaam het nieuwe genre gingen beoefenen. Vrijwel ieder instrument kreeg zijn eigen bopschool; gewoonlijk met één of twee zwaar door Gillespie en/of Parker beïnvloede leiders en een groep volgelingen van iets minder kaliber.

Op trombone was J. J. Johnson bij voorbeeld de erkende bop-meester, op piano Bud Powell (samen met de toen nog grotendeels ondergronds opererende Thelonious Monk), op bas Ray Brown en Oscar Pettiford, op drums Kenny Clarke en Max Roach, op vibrafoon Milt Jackson, en op trompet en altsax uiteraard Dizzy Gillespie en Charlie Parker. Opvallend is het ontbreken van een duidelijke school van pure bop-tenorsaxofonisten, zeker als je je realiseert dat de tenor zowel in de jaren dertig als in de jaren vijftig (en zestig) het toonaangevende jazz-instrument was.

Simpel feit

Het is niet moeilijk om een aantal oorzaken van dat merkwaardige verschijnsel aan te geven. Om te beginnen was er het simpele feit dat de belangrijkste bopmusicus, Charlie Parker, de alt boven de tenor had verkozen. Alleen al daardoor kwam een hele groep beginnende saxofonisten er rond '45 toe om ook alt te gaan spelen.

JAZZ

Verder had het tenorspel in de jaren dertig al zo'n hoge vlucht genomen - er waren zelfs twee verschillende, sterk contrasterende stijlen ontstaan - dat de tenoristen van '45 zich veel moeilijker dan andere instrumentalisten van de Swing-erfenis konden bevrijden. Ook het feit dat de beide toonaangevende Swingtenoristen, Coleman Hawkins en Lester Young, zich in het begin van de jaren veertig nog op het toppunt van hun creatieve vermogens bevonden, speelde hierbij een belangrijke rol.

Het beeld dat de tenoristen uit de jaren veertig oproepen, is dan ook enigszins tweeslachtig: enerzijds de wens om 'modern' (d.w.z. à la Parker) te spelen, anderzijds het onvermogen om geheel te breken met de 'jazz van papa' (met Hawkins en Young als dominerende vaders).

De musici op wie de omschrijving 'boptenorist' nog het beste paste, waren *James Moody* (die lange tijd bij Dizzy werkte), *Dexter Gordon* en *Wardell Gray*. Van de laatste twee zijn interessante opnamen te vinden op de LP 'The master Swingers!' (Fontana 883 907 JCY).

De plaat bevat om te beginnen vier kwartetopnamen van Gray (met o. a. pianist Dodo Marmarosa) uit 1946, waarvan 'One for Prez' en 'Dell's bells' uitermate typerend zijn. Ondanks de verwijzingen naar Gray's grote voorbeeld Lester 'Prez' Young in de titels zijn het twee hyper-grillige bopthema's, zoals Prez zelf ze nooit gespeeld heeft. Zodra Gray echter begint te improviseren, maakt het bopidioom vrijwel meteen plaats voor een veel symmetrischer opgebouwd, zowel ritmisch als harmonisch aanzienlijk simpeler soort jazz. De soepele zekerheid en de schitterende melodische continuïteit, die Gray's spel met dat van zijn leermeester gemeen heeft, stempelen deze opnamen niettemin tot muziek van uitstekend niveau.

Tenor-duels

In 1947 nam Gray samen met Dexter Gordon het nummer 'The chase' op, een plaat die zeer veel succes had en die het begin werd van een hele serie tenorduels, zowel door Gray-Gordon als door andere combinaties. In 1952 ontmoetten Gordon en Gray elkaar opnieuw in de studio. Zeven opnamen van die session zijn op 'The Master Swingers!' te vinden.

De charme van 'The chase' zat, behalve in de plezierig opwindende sfeer, vooral in het pikante kontrast tussen Gordons gespierde, donkere toon en het veel lichtere geluid van Gray. Dat contrast is hier wat minder duidelijk, doordat Gray's toon inmiddels krachtiger is geworden, maar verwarring tussen de hoekig fraserende, af en toe zeer explosief spelende Dexter en de lichtvoetig huppelende, alles sierlijk afwerkende Wardell is niettemin uitgesloten. Sommige stukken liggen in een soort noveltysfeer (met o.a. verbazend slechte zang, onbeholpen orgelspel en curieus baritonspel van Gordon), maar over het geheel genomen wordt er voortreffelijk swingende jazz gemaakt.

Op de verzamel-LP 'Esquire's All-American Hot Jazz' (RCA LPM-544; opnamen uit '46-'47) zijn naast een hele reeks andere jazzgroten (Louis Armstrong, Duke Ellington, J. J. Johnson, Fats Navarro, Johnny Hodges, Harry Carney, Jack Teagarden, Max Roach enz. enz.) ook drie belangrijke tenoristen te horen. *Don Byas* (die al jaren in Amsterdam woont) speelde rond '45 in New York veel samen met boppers, maar hoorde stylistisch eigenlijk geheel bij de vorige generatie. Hij had, uitgaande van de Hawkins-stijl, een vrij persoonlijke manier van spelen ontwikkeld, waarin een prachtig warme toon en een soloopbouw uit tamelijk geavanceerde, gebroken akkoorden de opvallendste elementen waren. Hij speelt op deze LP drie stukken als lid van een all star-combinatie. Vooral in het langzame 'Gone with the wind' laat hij uitermate bekoorlijk spel horen.

Dizzy Gillespie

Geïsoleerde positie

Een tenorist die eveneens door Hawkins beïnvloed is, maar die verder moeilijk in een hokje onder te brengen valt, is *Lucky Thomson*. Te modern voor de Swing-musici en te eigenzinnig om zich naar de bopconventies te voegen, heeft hij altijd een wat geïsoleerde positie ingenomen. Zijn eigenaardige, wollige geluid met de plotselinge geëxalteerde uitbarstingen is hier te horen in drie septet-stukken, waarvan de ballad 'Just one more chance' een schitterend bewijs van zijn talent vormt.

Coleman Hawkins, de meester zelf, werkt mee aan zeven stukken op deze LP, zowel in all star-verband als met zijn eigen groepen. Dat hij zich in deze jaren inderdaad nog de onbetwiste meester van de tenoristen voelde, blijkt uit de ongeëvenaard zelfverzekerde manier waarop hij hier door zijn chorussen stoomt; geen moment geïmponeerd door het muzikale vuurwerk van boppers als J. J. Johnson en Fats Navarro in zijn groep. Zijn toon is vergeleken met de jaren dertig wat rauwer geworden, maar hij speelt met onverminderde allure.

Tegenhanger

Dat laatste kan helaas niet gezegd worden van Hawkins' tegenhanger, *Lester Young*, op 'The definite Lester Young, volume 2' (Verve 711 066), een LP met kwartetopnamen uit '50 en '51. De laatste vijftien jaar van zijn leven (hij stierf in 1959) was Lester Young een gekwelde, zieke man, die nog slechts bij hoge uitzondering kon tippen aan het sublieme niveau van zijn opnamen uit de jaren dertig. Zijn spel op deze plaat kenmerkt zich dan ook door onzekerheid, en vergissingen. De tomeloze durf uit zijn grote tijd heeft plaats moeten maken voor een soms meelijwekkende angst om uit te glijden. Toch zijn er ook momenten dat je ondanks alle onvolkomenheden geboeid en ontroerd zit te luisteren, wanneer Lester in al zijn machteloosheid niettemin naar het niveau reikt, dat een jazzgrootheid van zijn kaliber waardig is.

BERT VUIJSJE

In de greep van het geweld (1)

Het lijdt geen twijfel dat onze wereld steeds meer in de greep van het geweld dreigt te komen en dat, als niet diep ingrijpende maatregelen kunnen worden genomen, steeds verder gaande explosies van dat geweld ons leven zullen beïnvloeden, met de reële kans dat dat tenslotte met de vernietiging van het leven op aarde zal eindigen. Het lijkt byzonder pessimistisch om dat zo te stellen maar men moet toch wel blind zijn voor de elkaar snel opvolgende feiten om de mote willen zien.

Ik wil trachten in enkele artikelen sommige aspecten van het probleem te belichten en er mijn visie op te geven. Ik schrijf niet uit politieke overwegingen maar uit de achtergrond van een diepgaande geestelijke bezorgdheid, het zal daarbij echter onvermijdbaar zijn om bepaalde politieke vraagstukken aan te roeren.

Het geweld heeft in de menselijke samenleving, zowel in de individuele als in de collectieve relaties, voortdurend een rol gespeeld en alleen al op die grond lijkt het mij niet onvoorzichtig om te stellen dat de mens agressief van aard is. Ik bedoel daarmede niet te zeggen dat mensen of groepen van mensen zich altijd agressief zullen gedragen, voorbeelden van het tegendeel zijn gelukkig ook te geven, maar wel dat men voortdurend rekening moet houden met de agressiviteit die in het contact van mensen en mensengroepen ook steeds een rol speelt en in bepaalde omstandigheden tot desastreuse gevolgen kan leiden.

Optimistische visie

Met name in een humanistische levensovertuiging die uitsluitend gericht is op menselijke kwaliteiten is het over het hoofd zien van deze agressieve, gewelddadige neiging in de mens een catastrofale fout. Helaas leidt m.i. veel humanisme aan een te optimistische visie op de mens, valt de waardering te vaak en te oppervlakkig eenzijdig positief uit. Natuurlijk ken ik de humanistische literatuur waarin gesproken wordt over het menselijk falen, het menselijk tekortschieten en het daardoor veroorzaakte menselijk leed, maar al te vaak heb ik de indruk dat met dit soort uitdrukkingen niet tot de kern van de zaak n.l. dat de mens ook is een op vernietiging ingesteld wezen, agressief en wreed, bereid reeds hier en nu de hel tot werkelijkheid te maken, wordt ingegaan. Er is m.i. ook geen sprake van dat de gewelddadigheid slechts een rol zou spelen in het ir-rationele, gevoelsmatige gedeelte van het menselijk leven, ook in het rationele, het wel-overwogene zijn we bereid het geweld toe te laten, vele oorlogen, opstanden en individuele moordaanslagen hebben plaats nadat rationeel en weloverwogen is vastgesteld wat de gevolgen zullen zijn.

De mens is zowel emotioneel als rationeel bereid tot vernietiging en moord, dat is het feit dat men onder ogen heeft te zien als men het met mensen wil wagen, voor wie het daarna nog de moeite waard vindt om door te gaan, begint het humanisme eerst werkelijk een levensgrond te worden. Dat daarnaast ook krachten van opbouwende aard, liefde, vrijheid, verantwoordelijkheid en verdraagzaamheid aanwezig zijn zij toegegeven. Wie daarvoor geen oog heeft trekt opnieuw een eenzijdig beeld op van de mens.

Wat is geweld?

Het lijkt wat kinderachtig om zo'n vraag te stellen. Iedereen weet het toch, zoals ook iedereen weet wat een tafel of een stoel is. Dat is waar maar toch kan het nuttig zijn om het begrip waarover men wil schrijven eerst zo nauwkeurig mogelijk te beschrijven. Dat het niet zo eenvoudig is blijkt al meteen als men de grote Van Dale openslaat. Daar vindt men onder het woord geweld uitdrukkingen als: 'kracht die met hevigheid, onstuimigheid wordt uitgeoefend', 'misbruik van macht', 'toepassing van het recht van de sterkste' enz. enz.

Onder 'middelen van geweld' vermeldt Van Dale: voorwerpen waardoor geweld kan worden uitgeoefend (gummiknuppels, vuurwapens enz.). Onder dat enz. moet blijkbaar dan alles worden verstaan wat de wereld op dit ogenblik aan vernietigingsapparatuur kan produceren. Ik neem Van Dale zijn ontoereikende formuleringen allerminst kwalijk, ik heb er lang over nagedacht maar moet eerlijk erkennen dat ik er ook niet in ben geslaagd alle vormen van geweld in één definitie onder te brengen. Geweld is de lichaamskracht waarmee een man een meisje probeert aan te randen, maar geweld is eveneens het trappen en bijten waarmee zij haar aanrander probeert af te weren, geweld zijn de vuistslagen waarmee twee vechtersbazen elkaar in een kroeg te lijf gaan, geweld is het neergooien van napalmbommen op Vietnam maar geweld is ook het uitroeien van een dorp door de Vietcong, geweld is het vergassen van joden in concentratie-kampen, maar geweld is eveneens het ophangen van oorlogsmisdadigers als Eichmann, geweld is het optreden van de politie tegen de Parijse studenten met traangas en lichte tanks, maar geweld is ook het optreden van die studenten zelf met putdeksels, hekspijlen en molotov-cocktails, geweld of voorbereiding op eventueel geweld is het aanwezig houden en oefenen met atomaire, bacteriologische en chemische wapens van de grote mogendheden.

Een definitie?

Zoek voor dit alles maar eens één definitie! Het is duidelijk dat de doeleinden waarvoor het geweld wordt gebruikt heel verschillend kunnen zijn, maar er komt bij dat het steeds andere groepen of personen zijn die het geweld gebruiken, geweld kan worden gebruikt door de Verenigde Naties met het doel ergens ter wereld de orde te handhaven of het uitbreken van een oorlog te voorkomen, geweld kan worden gebruikt door een staat of groepen van staten die zich terecht of ten onrechte in hun belangen of bestaansmogelijkheid bedreigd voelen, geweld kan worden gebruikt door sociale groeperingen die hun belangen willen behartigen, geweld kan worden gebruikt door een al of niet democratisch gekozen overheid om orde en gezag te handhaven, geweld kan worden gebruikt door een individu om op deze wijze een misdaad te plegen, geweld kan ook door een individu worden gepleegd, juist om zichzelf of anderen tegen een misdaad te beschermen.

Het lijkt me daarom wel bijzonder moeilijk om tegen alle vormen van geweld zonder meer 'ja' of 'neen' te zeggen. Ik acht het zeer wel mogelijk om tegen een bepaalde vorm van geweld onoverkomelijke bezwaren te hebben terwijl men zulke bezwaren tegen andere vormen van geweld veel minder of zelfs helemaal niet heeft. Ik heb dan ook altijd de wijze waarop gewetensbezwaarden tegen de huidige militaire dienst gedwongen worden zich tegen alle vormen van geweldaanwending uit te spreken bijzonder irreëel gevonden. Ik meen dat de wetgeving voor deze mensen bepaald diepgaand veranderd zou moeten worden.

Definitie en vraagstelling

In het licht van het bovenstaande wil ik nu toch trachten, samenvattend, te definiëren wat ik onder geweld versta, daarbij bij voorbaat toegevende dat zo'n definitie weinig bevredigend is. Ik kom dan tot het volgende:
Geweld is het gebruik van physieke kracht en technische en andere wapens om:

- een individuele of collectieve agressiviteit uit leven of, omgekeerd, deze agressiviteit te bestrijden.
- in een bepaalde samenleving de bestaande 'orde' te versterken of te handhaven of, omgekeerd, deze 'orde' te bestrijden of te vernietigen.
- de tussen naties of groepen van naties bestaande machtsverhoudingen te handhaven of, omgekeerd, deze machtsverhoudingen te ondermijnen of te vernietigen.

Ik heb me nu tot doel gesteld om binnen het raam van deze definitie de volgende vragen aan een nader onderzoek te onderwerpen:

- Is het gebruik van geweld noodzakelijk en doelmatig, zo ja, waar ligt dan de grens er van?
- Is het gebruik van geweld in alle vormen in alle omstandigheden zedelijk geoorloofd?
- Kan het gebruik van geweld worden ingeperkt of afgeschaft?

Het lijkt wellicht dat bij het positief beantwoorden van de vragen 1 en 2 vraag 3 overbodig is maar ik ga er bij voorbaat van uit dat niemand het gebruik van geweld in alle vormen en onder alle omstandigheden noodzakelijk, doelmatig en geoorloofd zal vinden.

Abstract gebabbel

Om te ontsnappen aan een algemeen abstract gebabbel over het vraagstuk van het geweld zal ik zoveel mogelijk trachten het gebruik van geweld in bepaalde concrete situaties te bezien. Ik mag daar bij al bij voorbaat verklaren dat ik niet de minste behoefte heb aan algemene zedelijke slogans t.a.v. het gebruik van geweld. Te vaak hoort men zedeprekers van kerkelijke en niet-kerkelijke huize die ons komen verzekeren dat als we maar ernst maken met de naastenliefde en de mede-menselijkheid het geweld dan vanzelf zal worden ingetoomd. Zij hebben ongetwijfeld gelijk, maar ze gelijken op de arts die aan het bed van een ernstige zieke zou zeggen: Als je nu maar eens zou willen beginnen met gezond te zijn, dan waren we een heel eind verder. De moeilijkheid is nu juist dat de patiënt ziek is en dat het de taak van de arts is hem, zo mogelijk, te genezen. Dat ethische wensdromen daarbij van geen enkel nut zijn is duidelijk.

Om maar met de deur in huis te vallen: ik meen dat in de persoonlijke relaties tussen mensen het gebruik van geweld in sommige gevallen noodzakelijk en doelmatig is en, om meteen op de tweede vraag vooruit te lopen, ook zedelijk geoorloofd. Om bij het simpele voorbeeld te blijven dat ik al even eerder noemde, voor het meisje dat door een man, in een poging tot verkrachting, wordt aangevallen is het bijzonder noodzakelijk en doelmatig om zo hard mogelijk te gillen en van zich af te bijten en te slaan, mede in de hoop dat een voorbijganger zal toeschieten en de aanrander door het gebruik van tegen-geweld zal doen afzien van zijn voornemen.

Het is een duidelijk voorbeeld van het gebruik van geweld als zelf-verdediging of als bescherming van mede-mensen. Ik denk niet dat er veel mensen zijn die deze vorm van geweld afwijzen. De noodzakelijkheid ervan vloeit voort uit het feit dat er nu eenmaal af en toe mensen in ons leven optreden met een zo duidelijke wil tot agressiviteit dat ons geen andere weg overblijft dan die van de zelf-verdediging.

Toch moeten hier al direct enige kanttekeningen worden gemaakt die de simpelheid van het geval ondergraven. Voor het meisje in het genoemde voorbeeld was er geen andere mogelijkheid dan de zelf-verdediging met tegen-geweld, maar in honderden gevallen is het zo dat geweld kan worden ontzenuwd zonder tot tegen-geweld over te gaan. Een vechtersbaas in een kroeg kan men soms beter tot de orde roepen door zelf heel kalm te blijven of eenvoudig weg te gaan. Wie in zo'n geval toch het tegengeweld prefereert is niet dapper maar eveneens vechtlustig. Doelmatig is dat zeer waarschijnlijk niet, men bestrijdt immers het geweld niet, maar is bezig een verdere serie gewelddadigheden uit te lokken.

Zelf-verdediging

Ook in het geval dat er niets anders overblijft dan het gebruik van tegen-geweld is er toch altijd nog de vraag naar de grens van dit tegen-geweld. Om bij het voorbeeld te blijven: de voorbijganger die toeschiet om het aangerande meisje te helpen, staat in zijn recht als hij de aanrander met een aantal vuistslagen op de vlucht weet te drijven of hem al doende weet te overmannen, maar als hij, in een door angst of woede opgewekte agressiviteit, zijnerzijds doorgaat met slaan tot de aanrander er dood bij neervalt, dan is hij de grenzen van de noodzakelijkheid, de doelmatigheid en de geoorloofdheid verre te buiten gegaan. Zelf-verdediging die niet het geweld wil maar de bestrijding van het geweld, zal zich bewust moeten zijn van het feit dat de grens daar ligt waar het oorspronkelijk toegepaste geweld op de minst gewelddadige wijze tot zwijgen is gebracht. Het overschrijden van die grens betekent nieuwe agressieve gewelddadigheid.

Er moet, denk ik, op de een of andere wijze een verband bestaan tussen bepaalde maatschappelijke frustraties en deze 'op hol geslagen' wil tot zelfverdediging, in de Verenigde Staten loopt een neger meer kans op de doodstraf dan een blanke, in ons land met zijn nogal benepen sexuele opvattingen ontstaat het verlangen naar de doodstraf vooral bij opzienbarende sexuele misdaden, in de Sowjet-Unie bestaat de doodstraf voor misdaden die wij als economische delicten met enkele jaren gevangenisstraf zouden afdoen.

Natuurlijk is het de taak van de gemeenschap om door politieke, sociale, economische en opvoedkundige maatregelen zoveel mogelijk de wil tot agressie bij het individu te voorkomen. Alleen reeds op die gronden zou een volledig ander maatschappij-beeld te verdedigen zijn dan wij in de kapitalistische en communistische landen kennen, maar men behoede zich daarbij voor de illusie dat het binnen afzienbare tijd mogelijk zou zijn om de in mensen voorkomende wil tot destructieve agressie uit te roeien. Daarom zullen we met de noodzakelijkheid tot zelf-verdediging nog lang gegeconfronteerd blijven en ik meen dat het daarvoor noodzakelijke geweld, binnen de boven aangegeven grenzen, zedelijk aanvaardbaar is.

Men kan deze uitspraak echter niet zonder meer overbrengen naar het vlak van nationale en internationale groeperingen. Maar daarover in een volgend artikel.

H. LIPS

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 — Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.
Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.
Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.
Wie iets voelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vulle het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.
(Voor de Marine geldt een aparte regeling.)

Ondergetekende .....

.....

.....(naam, voorletters, rang)

Registrationummer .....

Onderdeel .....

Gelegerd te .....

.....

..... (landmacht/luchtmacht)

.....

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Verbond in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

..... Handtekening:

'Charlie Bubbles' en 'Half a sixpence'

Het regiedebuut van de Engelse filmacteur Albert Finney is dezer dagen in de Nederlandse bioscopen te bekijken. Ik schrijf expres niet 'te bewonderen', want met dat woord krijgt Finneys eersteling veel te veel eer. Maar goed, toch een debuut, en toch waard om bekeken te worden.

Albert Finney krijgt echter met zijn werkstuk niet het predicaat 'meesterlijk' mee. Het is slechts een enkeling beschoren met een eerste werkstuk als 'meester' uit de bus te komen.

Finneys regiedebuut met 'Charlie Bubbles' is wel goed werk. Hij graaft niet diep, hij strooit niet te pas en te onpas met Bergmanachtige vondsten, Finney leverde een doorzichtig werk af.

Finney is in de eerste plaats filmacteur. En als filmacteur in het bijzonder de jonge fabrieksarbeider in Saturday night, sunday morning, die onlangs nog door de Nederlandse televisie is uitgezonden en waar ik weer met plezier naar gekeken heb.

Graauwe middenmoot

Charlie Bubbles moest een heel andere film worden, vond Finney. Hij moest zelf ook het stempel kwijtraken dat hij had opgekregen na zijn rol in 'Saturday night'. De rol van een jonge Engelse arbeider die probeert de grauwe middenmoot en wat daar nog onder zit te ontvluchten. Dat lukt hem ten dele – na zijn huwelijk keert hij toch terug naar de door hem verfoeide fabriek en het sleurleven van elk weekeinde.

Wat Finney probeerde in Saturday night, heeft hij nu ook in Charlie Bubbles gedaan. Maar dan het tegenovergestelde. Als rijke schrijver van onduidelijke romans en detectiveboekjes zoekt hij nu de graauwe middelmaat op om zo zijn protserige bestaan kwijt te raken. Hij heeft een succesvolle carrière gemaakt, hij wordt door iedereen herkend — 'Uw gezicht, komt mij zo bekend voor, o, ja, u bent Charlie Bubbles de schrijver' – er wordt met hem gesold, er wordt voor hem beslist wat hij met zijn slijk der aarde moet doen.

FILMBESPREKING

Bij dit alles komt een ongelukkig huwelijk; een zoon die zijn vader maar een nul vindt; een secretaresse die als ze de naam Charlie Bubbles uitspreekt al tranen in haar ogen krijgt.

Finney als Charlie Bubbles heeft zijn Saturday night-outfit behouden, met andere woorden hij houdt zich aan de loop, de gezichtsuitdrukking, de houding, de manieren, en wat vooral belangrijk is de spraak.

Vast patroon

Hij doet dat er uitbeelding van een vast patroon. Maar hij doet het omdat hij blijkbaar van het type houdt. Hij kan het ook op een niet na te volgen manier naspelen. Hij blijkt ook mens achter de mens te zijn. Zijn hele optreden vraagt om tederheid, maar hij houdt zichzelf kort, teleurgesteld als hij is doordat zijn vertrouwen in zijn medemens zo vaak een knauw heeft gekregen.

Dit spel is het ook dat Finney als 'Charlie Bubbles' veel mensen bekoort. Ze houden van dit type, ze verplaatsen zich erin, ze zijn het zelf. De alledaagsheid die Charlie Bubbles ons laat zien is ook onze alledaagsheid, de burgerlijkheid van het publiek.

Charlie is een verwende jongen en daardoor een moeilijke jongen. Niet voor zichzelf, want bij het minste of geringste sluit hij zichzelf af en laat de anderen maar wauwelen. Daardoor vinden die anderen hem een nare vent, een egoïst, een rotzak in de ogen van zijn ex-vrouw Lottie.

Twee Engelse film-produkties

Al die mensen hebben ongelijk. Charlie Bubbles is een naar de geest hulpbehoevende jongen, die door zijn situatie en zijn komaf (geboren in een mijnwerkersgezin in een sombere straat in een al even sombere mijnstad) geen raad weet met de te rijke werkelijkheid waarin hij terecht is gekomen. Dan blijkt ook dat hij daaruit weg wil. Hij wil gewoon leven zonder al die poespas.

Gooi- en smijtbende

Finney heeft zijn film gewijd aan die vlucht. Hij troont ons mee naar zijn club, waar de establishment eet, drinkt en converseert. Daar begint al zijn walging voor het rijke bestaan. Samen met zijn vriend Smokey (Colin Blakeley) wordt het een gooi- en smijtbende. Vol sla- en kreeftsaus zetten zij hun tocht voort. Telkens zakken ze verder af – van een heel chic restaurant tot de meest verlopen volkskroeg – om ten slotte weer half nuchter thuis te komen voor het ontbijt.

Charlie vlucht verder. Met zijn jonge secretaresse (Liza Minelli, dochter van de Amerikaanse zangeres en actrice Judy

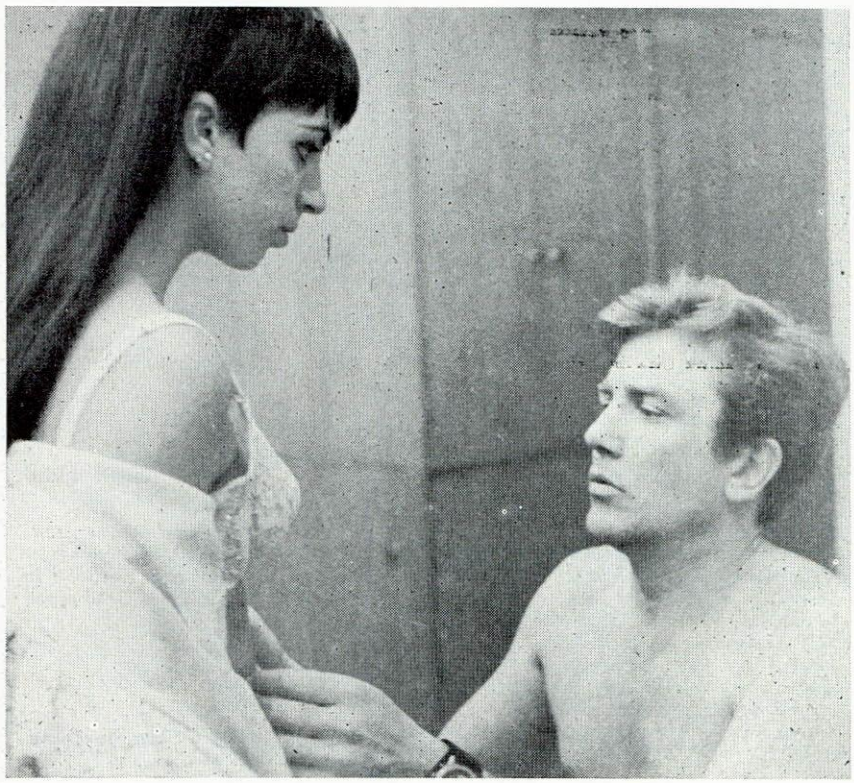

Een moeizame poging tot liefde, Charlie en secretaresse in een hotel.

Garland) maakt hij een nachtelijke rit naar zijn geboorteplaats, waar zijn van hem gescheiden vrouw Lottie woont met hun zoontje Jack. Tijdens die tocht raakt Charlie pas goed in de grauwe middenmoot; hij brengt een bezoek aan zijn geboortedorp – een trieste en mistige mijnstad in het noorden. Overal vuil, afgebroken en onbewoonbaar verklaarde woningen in een droeve fabrieksstad. Ten slotte het bezoek aan Lottie (Billie Whitelaw) dat ook al geen succes wordt. Zelfs zijn negen jaar oude zoon Jack ziet zijn vader liever gaan dan komen. Ook die tocht naar 'huis' blijkt vergeefs: Charlie kan om alles te ontsnappen alleen nog terecht in het onwerkelijke: zelfmoord.

Dat laatste laat regisseur Finney niet duidelijk zien. De toeschouwer moet er naar raden, als hij Charlie fris, monter en vol zelfvertrouwen ten slotte een ballonvaart ziet maken. Een vlucht uit het leven.

Albert Finney heeft naar mijn smaak niet de kans gegrepen om 'Charlie Bubbles' uit te buiten, dat wil zeggen hij heeft zijn scenarioschrijver niet voldoende in de hand gehad om bepaalde scènes aan te dikken en uit te smeren. Daaruit blijkt ook dat Finney nog de ervaring mist om fraaie vondsten, die er zeker in 'Charlie Bubbles' schuilen, voldoende uit te diepen. In aanleg zijn verschillende goed gevonden complicaties aanwezig, maar in de handen van regisseur Finney worden het dode dingen.

Maar in elk geval is deze bijdrage van Albert Finney aan de Engelse filmproduktie een waardevolle. De nieuwe filmmakers zijn gelukkig de idee een beetje kwijt dat Engeland alleen maar bestaat bij de gratie van de sombere industriesteden en de 'angry young men' die zo in opstand kwamen tegen de sleur en de uitzichtloosheid van hun omgeving.

De perikelen van alle dag nogmaals beleefd: Charlie Bubbles met zijn ex-vrouw Lottie.

Geheel ander kaliber

Van geheel ander kaliber is George Sidneys 'Half a sixpence'. Een Engelse musical op breed doek dat naar Amerikaans voorbeeld dus Hollywood – is gemaakt. Niet geheel volgens het patroon – daar mist het toch nog de overrompelende vaart voor die Amerikaanse werkjes op dit gebied hebben — maar wel gemaakt door een Amerikaanse regisseur, die meteen maar zijn hele staf uit de VS meenam.

George Sidney maakte deze musical met humor die zich gemakkelijk laat begrijpen; het kijkspel is afwisselend en levendig. Het gegeven van 'Half a sixpence' werd gehaald uit 'Kipps' van H. G. Wells. De inhoud: als je voor een dubbeltje geboren bent word je nooit een kwartje, maar dat is geen reden tot bezorgdheid want dubbeltjes leven gezelliger.

Hoezeer een Hollywood-regisseur zijn stempel kan drukken op een Engelse musical blijkt wel uit de presentatie van de zang en dansnummers. Daarop heeft Hollywood nu eenmaal patent en regisseur Sidney hanteert dat foutloos. Dat mag ook wel want de carrière van Sidney liegt er niet om: Annie get your gun, Pal Joey en Bye bye birdie (om er een paar te noemen).

De 'leading man' is Tommy Steele, eens een verafgood tienerzanger, de laatste jaren blinkt hij uit in het theater. Tommy Steele heeft het musicalvak op Broadway geleerd en wat hij er van opgestoken heeft is nu allemaal te zien in Half a sixpence. En dat is heel wat.

De film speelt in het Engeland van de negentiende eeuw, is zo als dat heet vriendelijk en wordt gelukkig niet sentimenteel. Tommy Steeles partner is Julia Foster, die voor de Nederlandse première naar Amsterdam kwam.

PETER J. MORÉE

Voetballend met zoon Jack.

Supersnelle Paul Lodewijkx

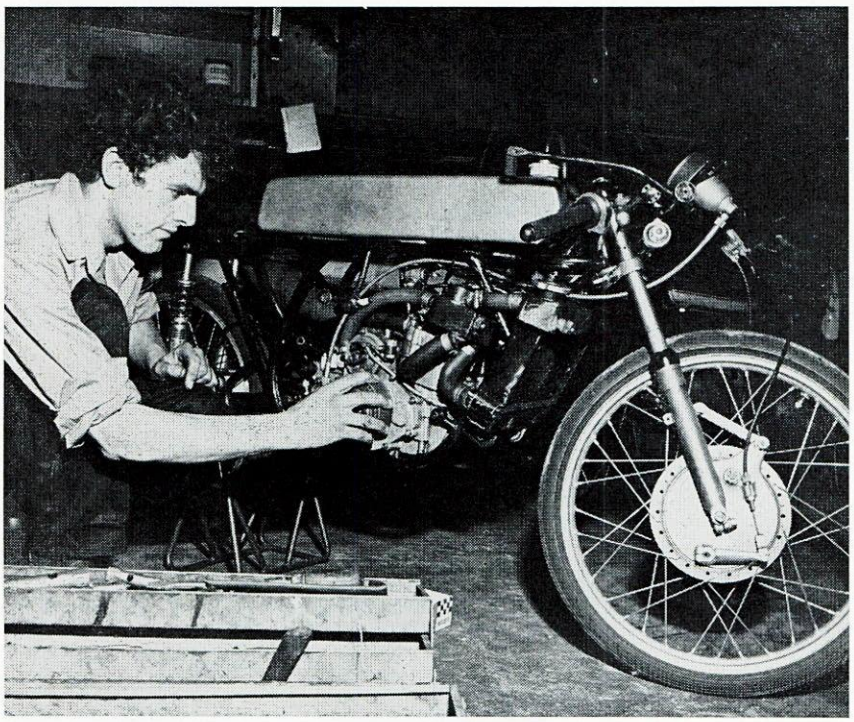

Het is weer rustig in Nederhorst den Berg. Het kleine dorp aan Noordhollands grenzen is er al weer aan gewend dat het de eerste Nederlandse TT-winnaar binnen haar 'stadsmuren' heeft. Het 'Dag Paul' wordt minder hartstochtelijk geroepen dan enige weken geleden, toen Paul Lodewijkx de TT van Assen en de Grote Prijs van België achter de rug had. 'Gelukkig maar', zegt een kalme Paul Lodewijkx. 'Het was natuurlijk wel geweldig om zo opeens in het nieuws te staan. Trouwens wat de mensen uit het dorp allemaal hebben gedaan is toch formidabel. Dat geld — toch ruim *f* 1900 — zal goed worden besteed. Ik hoop nu maar dat dit een eerste begin is, want we zijn er financieel nog lang niet'.

Paul Lodewijkx heeft in het dagelijks leven niets van die gejaagdheid, waarvan hij blijkbaar op een super-brommer zoveel last heeft. Je brengt hem niet snel van zijn stuk. Velen hebben het niet begrepen op die motorduivels. Men vindt het maar een levensgevaarlijke sport. Bij Paul Lodewijkx komt er als er over zijn sport wordt gesproken slechts een geheimzinnige glimlach op zijn gezicht.

'Het is echt niet zo gevaarlijk als vele mensen denken. Het ligt natuurlijk anders als het je beroep is en je voor een fabriek er alles moet uithalen wat erin zit. Voor ons en dan bedoel ik Jan van Thiel en Martin Mijwaart gaat het louter om het sportief genoegen. Natuurlijk kunnen ook wij de gevaren die aan het racen verbonden zijn, niet wegcijferen, maar ik geloof dat als je daaraan gaat denken je ook niet op een gewone bromfiets moet stappen. Er gebeuren veel ongelukken op de weg'.

Jan van Thiel en Martin Mijwaart, twee namen die ogenblikkelijk na die van Paul Lodewijkx genoemd werden. Dit duo vormde het brein van het superbrommertje, dat na jaren geknutsel in een schuurtje in Nederhorst den Berg het levenslicht aanschouwde. Al hun spaarcentjes werden erin gestoken.

Paul: 'Ik leef voor mijn sport. Daarvoor heb ik alles over. Daarom heb ik ook zo weinig centen. Alles stop ik erin. En dat kost heel wat, want na iedere wedstrijd zijn er wel een paar onderdelen aan vernieuwing toe'.

Paul Lodewijkx — onbezorgd als hij is — 'Ik ben pas negentien', zegt hij, vindt het niet erg dat hij geen cent overhoudt. Toch ziet hij wel in dat eens de tijd aanbreekt dat er geld gepot moet worden en het met zijn mooie, maar dure sport gedaan kan zijn.

De carrière van Paul is als die van zovele groten. 'Wat goed is komt snel'. Deze langzamerhand wel versleten uitdrukking van wijlen Joris van den Berg, gaat ook voor Paul op. Slechts twee internationale wedstrijden had hij nodig om naar de top te springen.

Parcours sneller

'Ach dat viel wel mee,' zegt hij. 'Maar om aan de top te blijven is veel moeilijker. In Francorchamps — een week na de TT – moest ik laten zien dat Assen geen uitschieter was geweest. Je begrijpt dat ik met mijn tweede plaats achter wereldkampioen Anscheidt, dolblij was.

Dat parcours in België is veel sneller dan in Drente. Slechts twee bochten zijn lastig. Dan moet je gas terugnemen. De rest allemaal rechte stukken. Man, ik reed daar op die rechte stukken honderdtachtig kilometer per uur. Een moordenaarsgang. Werkelijk waar. En volgens mij kan onze Yamathi nog harder. Als we maar eens de juiste carburateur-aansluiting konden vinden. Dat zit nog steeds niet snor'.

Is Paul tijdens de races wel eens bang op z'n 50-cc motortje? 'Nee, bang niet. Het is een heerlijke sensatie als je door die bochten giert. Machtig om harder te gaan dan de anderen. Ik let alleen op de baan. Nee, van al die mensen langs het parcours bemerk ik niets. Ook niet wat er in de race gebeurt. Je moet wel geconcentreerd zijn met zulke snelheden. Anders worden het brokken. De dood van die twee Duitse coureurs op Francorchamps heeft me wel aangepakt. Je wordt dan even met je neus op de realiteit gedrukt'.

Paul Lodewijkx is vol lof over het Racing Team Holland. Zegt hij: 'Ik vind het onbegrijpelijk dat er zo weinig aandacht wordt besteed aan deze organisatie. Zonder hulp van haar was ik nooit zover gekomen. Daaraan hebben we veel te danken. Ik zou zo graag willen dat men in ons land dat begreep'.

Geen risico's

Racen is voor Paul alles. Hij neemt geen enkel risico. Veel ontspanning naast het motorrennen heeft Paul niet. 'Soms neem ik een duik. Soms help ik mijn broer in z'n fabriek. Hij maakt hengels. Voor de rest denk je aan je wedstrijden. Continu ben je daar mee bezig. Weet je dat ik voor de race in Assen niet naar bed ben geweest. Tijdens de trainingswedstrijden bleef de motor veel te koud. We zijn toen weer naar Nederhorst den Berg gegaan, waar we de nacht hebben doorgewerkt. Het euvel was simpel, er moest een nieuwe thermostaat in'.

In de week na Assen verschenen er in de kranten nare publikaties. Het drietal zou onderdelen van Suzuki in zijn Yamathi hebben verwerkt. De Japanse fabriek wilde gewoon niet geloven dat die drie Nederlandse jongens dit wonder zelf hadden gebouwd. Paul: 'Leugens. Slechts drie onderdelen van Suzuki hebben we gebruikt. De koppeling, voorvork en rem. Nou dat is alles. Het is toch onmogelijk dat we met deze drie onderdelen een race zouden kunnen winnen. Bij toeval kregen we ze in handen. De rest hebben we allemaal zelf gemaakt.'

In zijn schuurtje liggen tientallen onderdelen als wij bij Paul op bezoek zijn. 'Je moet die motor vaak uit elkaar halen. Na iedere race zeker. Steeds moet je van alles op de hoogte zijn. Er mag tijdens een wedstrijd niets onverwachts kunnen gebeuren'. Paul Lodewijkx denkt er voorlopig nog niet aan om bij een fabriek in dienst te gaan. Hij weet dat hij in de beroepssport veel geld kan verdienen. Zeer veel geld.

Paul: 'Ach de contanten waren er al voordat ik Assen won. Die fabrieken stropen de hele markt af. Overal waar ze denken dat een talentvol rijdertje zit, zijn ze. Na Assen werden de aanbiedingen natuurlijk veel beter. Maar ik wacht nog. Jan en Martin laat ik niet in de steek. Of ze zouden ons alle drie moeten nemen. Laten we het nog een beetje fijn houden. Als je beroepscoureur wordt, worden de gevaren ook steeds groter. De fabriek is veeleisend. Na een prestatie willen ze nog een betere prestatie. Tweede plaatsen tellen niet. Nee, zo ver ben ik nog niet. Misschien ben ik wel teveel amateur.

Hij pakte 'n bougiesleutel en draaide een van de bougies uit het kleine motorblok. Ja, een amateur, dat zeker. Maar wel een amateur met talent. Eens zal Paul ook bezwijken voor een van de scouts van de beroepssport. Met of zonder Jan en Martin.

WIM JESSE

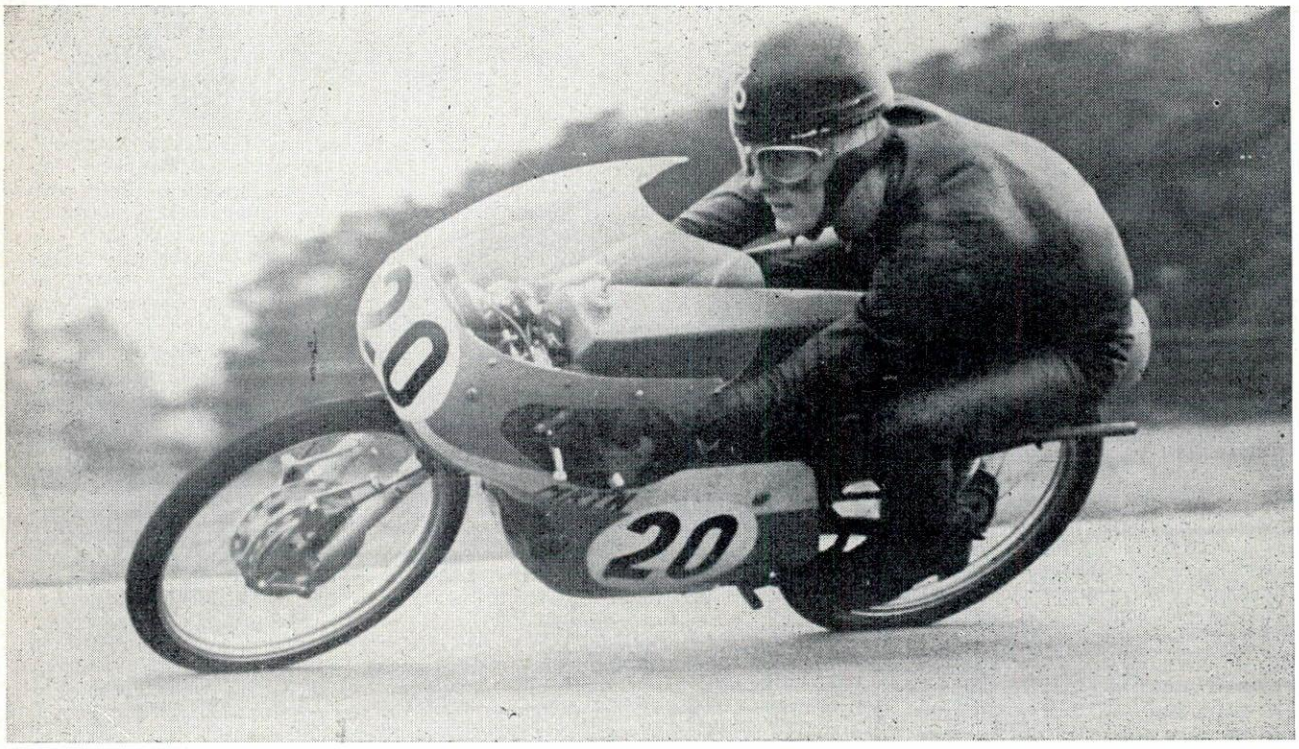

Student Power, een mondiaal verschijnsel

Student Power is een nieuw begrip, recenter nog dan Black Power. Het is geënt op de vele uitingen van maatschappijkritiek van de kant van studenten. Opvallend is daarbij, dat dit studentenverzet de laatste maanden overal zichtbaar is geworden. Niet alleen in Frankrijk en Duitsland, maar ook in Polen en Tsjechoslowakije. Niet alleen in Europa, maar ook in Noord- en Zuid Amerika. Overal in de wereld laten de studenten op luidruchtige wijze van zich horen. Overal dwingen ze de gevestigde orde tot tegenmaatregelen. En daardoor is het mogelijk om te spreken van een machtsgroepering, van student power. Want volgens de moderne sociologie is macht immers het vermogen om het handelen van anderen te beïnvloeden. En dat vermogen hebben de studenten kennelijk.

In Frankrijk zijn ze er in geslaagd om de Vijfde Republiek in een omvangrijke crisissituatie te brengen. De grote overwinning van het Gaullisme kan niet een door de studenten beoogd effect van hun acties genoemd worden. Wie stelt dat de studenten de Gaulle steviger dan ooit in het zadel hebben geholpen, doet de waarheid geweld aan. Hij gaat voorbij aan de concessies die de Franse regering heeft moeten doen aan de vakbonden op de Conferentie van Grénelle. Hij veronachtzaamt ook het feit, dat de regering heeft moeten besluiten om verkiezingen uit te schrijven. Pompidou, zeker een talentvol staatsman, heeft de situatie in mei niet aangekund en heeft dan ook het veld moeten ruimen voor Couve de Murville. Het effect, dat de Franse studenten gesorteerd hebben is overigens na zo korte tijd nog maar nauwelijks te overzien. Daarbij komt, dat het aantal gewonde, of gearresteerde studenten gemakkelijker te tellen is dan het aantal ouders dat een graantje van de ideeën van hun zoon heeft meegepikt.

Grondige discussie

In West Duitsland is van studentenzijde fel geageerd tegen de Notstandsgesetze. De wetten op de uitzonderingstoestand zijn aangenomen. Het zou ook hier te lichtvaardig zijn om te zeggen, dat dús het studentenprotest zinloos is geweest. Wellicht is er onder invloed van de vele betogingen een grondiger discussie over de wetsvoorstellen geweest, dan anders het geval zou zijn geweest. Er is na de aanname van de Notstandsgesetze in de Bondsrepubliek en na de overwinning van de Gaulle in Frankrijk geen nieuw studentenprotest ontstaan. Of dat getuigt van fysieke en geestelijke uitputting, dan wel van democratisch besef van de studenten zal een vraagteken blijven. Wél vast te stellen is het wereldomvattende karakter van het studentenverzet. Ook constateren we de diepgaande veranderingen, die het teweeg brengt. Feiten, die interessant genoeg lijken, om een paar aspecten van deze student power wat nader te bezien.

Men hoort en leest nog al eens, dat het studentenprotest 'vanuit Moskou geleid zou worden.' De mensen die dat denken, hoor je nooit over de steun van de Amerikaanse Inlichtingen Dienst aan 'Westerse' studentenorganisaties. Laat staan over de studentenopstanden in Polen en Tsjechoslowakije, die naar alle waarschijnlijkheid toch niet door het Kremlin aangemoedigd zullen zijn. Opluchting over de Gaulles overwinning op het rode tuig, lijkt vreemd, waar de Gaulle niet vreemd is van grillige flirts met bij voorbeeld de Chinese Volksrepubliek. Het zal duidelijk zijn: als het studentenprotest zich aan weerskanten van het IJzeren Gordijn manifesteert is een ideologische verklaring van de ideologische drijfveren van de studenten erg lastig geworden.

Jongerencongres

Deze zomer is er een groot internationaal socialistisch jongerencongres in Sofia. Daar gaan ook weer tientallen Nederlanders naar toe. Ze worden er geïndoctrineerd, zo wordt spookachtig gefluisterd door mensen, die zich van hun indoctrinatie in eigen land niet bewust zijn. Het zijn de mensen, die het niet opvalt, dat veel kranten over studentenonluisten schrijven, waarmee duidelijk partij gekozen is. In de krant lezen we vaak: 'de studenten gooiden met stenen en de politie moest van de traangasgranaten gebruik maken'. Nimmer zult u de volgende passage tegenkomen: 'de politie gooide met traangasgranaten en de studenten moesten van stenen gebruik maken'. De krant kiest duidelijk voor de gevestigde orde, terwijl ze pretendeert objectief te zijn. Als Cohn Bendit bij Dutschke op bezoek gaat lezen we dat in alle kranten. Maar dat de Italiaanse politie contact heeft opgenomen met de Poolse politie om de studenten beter te kunnen bestrijden, hebt u nergens kunnen lezen. Zoals vele films over demonstraties en het politie-optreden daarbij alleen in besloten voorstellingen vertoond mogen worden. Dutschke is net zo'n demagoog als Goebbels zeggen mensen die niet weten hoe vatbaar ze voor Goebbels zijn, als ze niet in staat zijn om ook maar één woord van Dutschkes (of Goebbels) theorieën te reproduceren.

Inmiddels studeert Dutschke op kosten van de Amerikaanse staat in de Verenigde Staten. Het kan raar lopen allemaal. Onze Emmy Verhey studeerde tenslotte een jaar in Moskou. Als we de oorzaak van het studentenverzet willen opsporen kunnen we de klassieke koude-oorlogs-theorieën, de scheiding 'Het Vrije Westen' en 'Het Communistische Blok' rustig vergeten. Bij de meeste uitingen van studentenprotest zijn een intern en een extern facet te onderscheiden. Intern, waar het gaat om de misstanden binnen de Universiteit en extern waar het gaat om tekorten van de samenleving. In de meeste landen spelen beide facetten een rol. Vele universiteiten zijn feodaal gestructureerd. De bureaucratie, die zich zowel in oosterse als westerse landen laat gelden staat vaak een optimaal functioneren van democratische beginselen in de weg.

Protestbeweging

De studenten, veruit de grootste groep binnen de universitaire gemeenschap, hebben in de meeste landen niets of nauwelijks iets te vertellen over het studieprogramma, dat ze moeten volgen, noch invloed op de benoeming van hoogleraren, terwijl men tegen een onbillijke tentamenuitslag niet in beroep kan gaan. De meeste protestbewegingen vinden een scheiding tussen universiteit en maatschappij irreëel. Als een deel van de maatschappij, bij voorbeeld de universiteiten, niet democratisch is, dan mag de gehele maatschappij daar ook geen aanspraak op maken. Nederland is pas een democratie, als het bedrijfsleven, het leger, het onderwijs, de staat, de kerken etc. optimaal gedemocratiseerd zijn, zo luidt ongeveer de theorie. Tevens ziet men in, dat het onheus is om alleen te streven naar veranderingen binnen de universiteit, zonder verantwoordelijkheid te willen dragen voor de maatschappij in haar geheel.

Deze gedachte, het maatschappelijk engagement, werd vijf jaar geleden in het Democratisch Manifest bij de oprichting van de Studenten Vakbeweging vastgelegd en heeft een steeds grotere vlucht genomen. Wie demonstraties houdt voor hogere studiebeurzen, moet inzien, dat er dan voor andere zaken minder geld uitgegeven kan worden en spreekt zich dus indirekt ook uit over die andere zaken. De uitspraken buiten de onderwijssfeer zijn niet uitgebleven en zijn voornamelijk gericht op de buitenlandse politiek: de kwestie Vietnam, de situatie in Griekenland, Portugal, Het Midden Oosten enz. Veel gebruikte pressiemiddelen om de standpunten kenbaar te maken zijn: akties, demonstraties, posters, muurkranten, aanplakbiljetten, goedkope brochures, openbare meetings, teach-ins etc..

Bedoeling bij dit alles is om publiciteit te krijgen, zodat de ideeën door de pers vermenigvuldigd worden. Het klassieke aktiemiddel, de demonstratie wordt door velen niet langer als voldoende effectief ervaren. In Frankrijk ontstonden naast de betogingen met spandoeken en vlaggen ook straatgevechten en bezettingen van gebouwen. Een radikalisering t.a.v. de methodieken is in vele landen zichtbaar. In de gevechten spelen de niet-gewapende studenten vaak de rol van de underdog, waarmee het publiek zich gaat identificeren en waardoor langs een omweg begrip voor of kennisname van de standpunten tot stand komt.

We hebben voortdurend gesproken over studenten. Dat is natuurlijk onjuist. Er is in alle gevallen slechts sprake van een betrekkelijk kleine goed gemotiveerde groep studenten. De meeste studenten studeren en bevinden zich niet op de barricaden. Deze grootste groep komt niet in de pers. Dat is niet onjuist. Het beeld van de legers in de historie wordt ook niet bepaald door naamloze generaals, laat staan door soldaten, maar door opzienbarende veldheren als Ceasar, Napoleon, Von Moltke, Foch en Patton. De pers licht altijd het bijzondere uit het gewone. Niet de duizenden auto's die hun doel ongehavend bereiken zijn nieuws, maar die enkele auto's die tegen elkaar opbotsen.

Opzienbarend

Zo gaat het ook bij de studenten. Een numeriek kleine groep van aktiverende studenten blijkt in staat, om een tamelijk grote groep bij een probleem te betrekken en dat is opzienbarend. De Studenten Vakbeweging is er in het verleden wel in geslaagd om tienduizend studenten in beweging te zetten. Dezelfde vakbeweging telt zelf niet meer dan tweeduizend leden, nog geen 2 percent van het totaal aantal Nederlandse studenten. Voor het overgrote deel studeren deze leden een van de A-vakken, voornamelijk sociale wetenschappen. Ook dit is een internationaal beeld; studenten in de medicijnen, wis- en natuurkunde zijn minder betrokken bij politieke zaken, dan studenten in de rechten, sociologie of politicologie.

De akties van de studenten zijn geen uitvloeisel van een grote allesoverkoepelende linkse samenzwering, hoewel er veel internationaal overleg is, maar een gevolg van de latente protestbereidheid van een grote groep studenten. Ontbreekt die, dan slaagt de organiserende minderheid er nimmer in een grote groep studenten te mobiliseren. Studenten zijn niet gek, tamelijk ongevoelig voor botte slogans en leuzen, maar wel ontvankelijk voor een ideologie, gewend en getraind als zij zijn in abstraheren, systematiseren, in verstandelijke arbeid, kortom. Begaafde leiders als Rudi Dutschke en Daniel Cohn-Bendit fungeren als katalysator.

Geestelijke luiheid

Uit onderzoek in een groot aantal landen is vast komen te staan, dat radicale studenten politiek aktiever zijn, dan liberale of conservatieve. Daardoor bepalen zij veelal het gezicht van een grotere groep, die als geheel veel gematigder is. Uit onderzoek naar de politieke voorkeuren van studenten is gebleken, dat niet het grootste deel links georiënteerd is. Van de studenten in de sociale wetenschappen in Leiden en Amsterdam stemt niet meer dan ongeveer tien percent op de PSP of de CPN. Een veel groter percentage studenten is bereid om openlijk zijn ontevredenheid te laten blijken als bij voorbeeld zijn rechtsgevoel te zeer op de proef gesteld wordt, zoals bij de berechting van de 'Johnson-moordenaar'-studenten. De kwestie Vietnam is een slepend en ingewikkeld probleem. Een heleboel mensen maken zich er vanaf met opmerkingen als: 'Het is te ingewikkeld, om er een mening over te hebben', of met ideologisch verminkte standpunten als: 'Beter dood dan rood'. Zulke uitspraken getuigen van geestelijke luiheid, een gebrek aan uithoudingsvermogen, dat bij de oorlogvoerenden helaas nog niet in dezelfde mate is opgetreden, een tekort aan informatie en onzindelijk denken.

Het is de waarde van het studentenverzet, dat zij de discussies rond deze oorlog aan de gang houdt. Rebellerende, agerende en provocerende groepen zijn niet zonder meer slecht. Zij vervullen een kritische functie, die de noodzakelijke maatschappelijke vooruitgang mogelijk maakt. De student power vertoont zich in een adembenemende, overal voorkomende actualiteit. Of we het leuk vinden of niet is minder belangrijk. De gevestigde orde moet er geducht rekening mee houden. De studenten sluiten zich aaneen achter een schertsende pendant van het Communistisch Manifest: 'Studenten aller landen verenigt u! Je hebt niets te verliezen dan je hersens.'

JAN HAASBROEK

Wedstrijd-zeilen op de Kaag

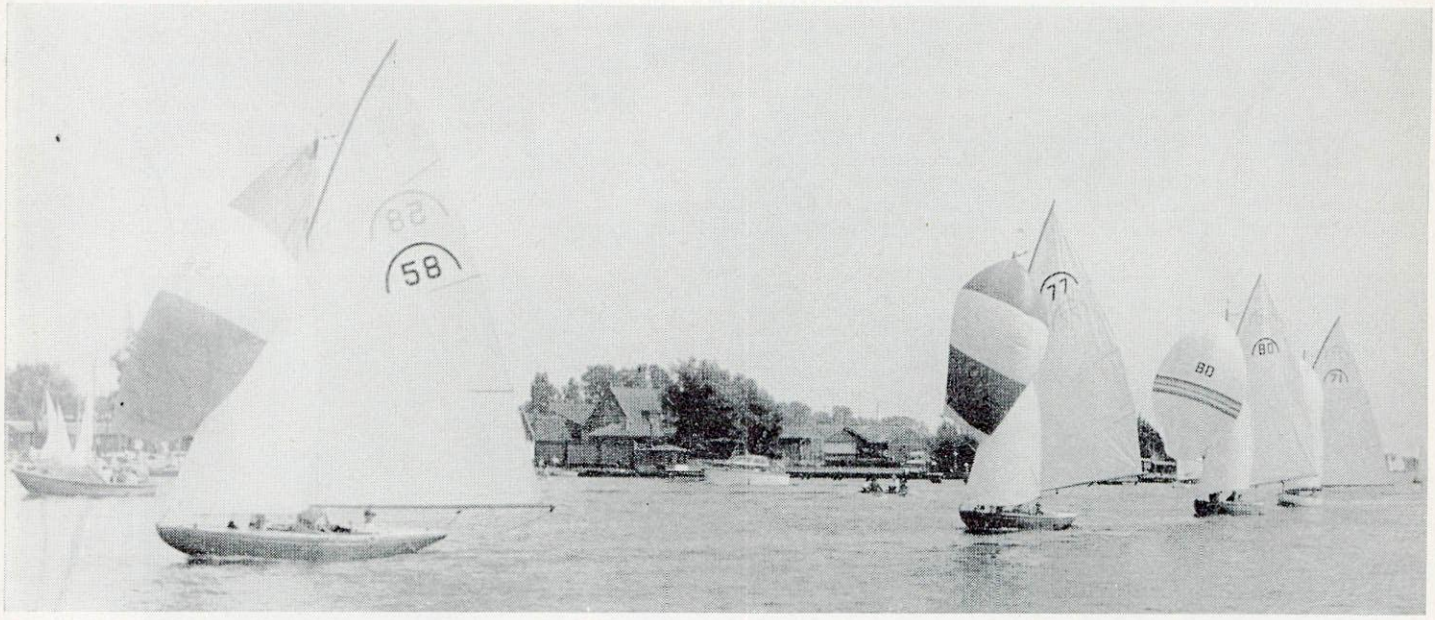

Foto's Tom Weerheijm